

5. На допомогу молодому вчителю географії : [навч.-метод. посіб.] / І. П. Козинська, О. І. Ситник, М. С. Кугай, О. В. Тімець. – К. : Інтерлінк, 2004. – 200 с.
6. Половка С. Г. Методичні вказівки до написання курсових і дипломних робіт з географічних дисциплін студентів природничого факультету : [навч. посіб.] / Половка С. Г., Загула В. І., Тімець О. В. – Умань : УДПУ ім. П. Тичини, 2004. – 42 с.
7. Тімець О. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів-географів з фундаментальних і спеціальних географічних дисциплін : [навч. посіб.] / Тімець О. В. – Умань : УДПУ, 2005. – 42 с.
8. Тімець О. В. Пошуково-дослідна діяльність майбутніх учителів географії – якісний показник їх компетентності / О. В. Тімець // Vědecký pokrok na rozmezí millennium – 2009 : materialy V mezinárodní vědecko-praktická conference (Praga, 27 května – 5 června 2009 r.) / Praga : Publishing House «Education and Science» s.r.o, 2009. – Díl 10. – S. 57–59.
9. Тімець О. В. Фахова педагогічна практика студентів-географів (компетентнісний підхід) : програма і методичні рекомендації / Тімець О. В. – Умань : ВПЦ „Візаві”, 2010. – 60 с.
10. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе : Методология, цели и содержание, творчество : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / Фокин Ю. Г. – М. : Издательский центр „Академия”, 2002. – 224 с.

Аннотация. В статье рассматривается проблема развития умений самостоятельной работы студентов-географов как фактора их саморазвития в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: самостоятельная работа, профессиональная подготовка студента-географа.

Summary. In this article is considering the problem of developing the habit of independent work of student-geographing or factor of self in the process of professional preparation.

Key words: independent work, professional preparation of student-geographing.

Надійшла до редколегії 19.07.2011 р.

УДК 378.147

Труханенко А.

МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЛІЦЕЮ

Анотація. У даній статті розглянуті можливості методичного семінару у формуванні інформаційної компетентності педагогів ліцею.

Ключові слова: інформаційна компетентність, цифрові освітні ресурси (ЦОР)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміни, що відбуваються в суспільстві в процесі інформатизації, істотно впливають на систему освіти. Для сучасного педагога соціальним замовленням інформаційного суспільства слід вважати забезпечення сформованості його інформаційної компетентності, необхідної для роботи в конкретній сфері педагогічної діяльності. Причому поряд з вивченням теоретичних положень інформаційного напрямку, особливу увагу необхідно приділити комп'ютерним мультимедійним технологіям, які є базовими складовими сфери педагогічної діяльності. Отже, одним з актуальних напрямків розвитку професійної майстерності вчителів є формування вмінь самостійно орієнтуватися в різноманітні програмних і мультимедійних засобів, відбирати найбільш зручні з них, що відповідають психолого-педагогічним умовам профільної підготовки, випускників ліцею а також самостійно створювати цифрові освітні ресурси (ЦОР), необхідні у навчальному процесі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В дослідженнях Г. Абрамяна, Л. Горбунової, І. Захарової, Е. Кулик, А. Марона, О. Сидорової, О. Шилової визначаються фактори ефективності процесу інформатизації освіти: створення спеціального інформаційного простору, формування інформаційної культури, інформаційної компетентності педагогів в процесі їх професійної діяльності.

П. Грабовський бачить інформаційну компетентність учителя середньої школи як інтегроване утворення, яке включає: операційну компетентність (знання, уміння, досвід та вирішення проблем, які пов'язані з використанням ІКТ); методичну компетентність (знання про можливості використання ІКТ для вдосконалення навчання по предмету); загальнокультурну компетентність, пов'язану з упровадженням ІКТ в освіту; компетентність у питаннях збереження здоров'я під час використання ІКТ.[3]

Українськими вченими також було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій (О. Овчарук, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.). Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інформатизація освіти є першочерговим завданням. Але як показує практика, потенціальні можливості інформатизації освіти використовуються ще не в повній мірі. Одна з причин цього у недостатній підготовці педагогів до застосування інформаційних і комунікаційних технологій в своїй професійно-педагогічній діяльності. В зв'язку з цим необхідна організація в ліцеї системи заходів щодо формування інформаційної компетентності педагогів. Формування інформаційної компетентності педагогів може здійснюватися в різних формах, однією з яких є постійно діючий методичний семінар.

Мета статті полягає у розкритті можливості методичного семінару у формуванні інформаційної компетентності педагогів.

Виклад основного матеріалу. Потенціальні можливості цифрових освітніх ресурсів використовуються педагогами не в повній мірі. Одна з причин цього у недостатній підготовці педагогів ліцею до застосування інформаційних і комунікаційних технологій в навчально-виховному процесі. З цією метою нами була розроблена Програма постійно діючого методичного семінару по формуванню інформаційної компетентності педагогів ліцею. Вона спрямована на реалізацію вимог стандарту до компетенцій вчителя-предметника в сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Мета програми: сприяння становленню інформаційної компетентності вчителя ліцею в галузі використання ІКТ.

Завдання програми:

- Організація діяльності педагогів з освоєння ЦОР та методів їх використання в процесі навчання;
- Розвиток умінь оцінки ЦОР з точки зору дидактики та психолого-педагогічних особливостей учнів;
- Підготовка педагогів до створення і використання авторських методичних розробок в ході педагогічної діяльності.

Розроблена програма адресована вчителям-предметникам ЗНЗ, що здійснюють практичну педагогічну діяльність з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і є частиною однойменного навчально-методичного комплексу.

В основу програми покладені ідеї компетентнісного підходу, з позицій якого професіоналізм педагога можна розглядати як синтез компетентностей, що включають предметно-методичну, психолого-педагогічну та інформаційно-комунікаційну складові. Оскільки поняття «компетентність» багатопланове і ще не має однакового трактування, в даному контексті під компетентністю розуміється сукупність знань, умінь і досвіду діяльності, причому саме наявність досвіду є визначальним по відношенню до виконання вчителем професійних функцій.

В інформаційній компетентності вчителя-предметника можна виділити два аспекти: базова інформаційна компетентність і предметно-орієнтована.

Під **базовою інформаційною компетентністю** розуміється інваріант знань, умінь і досвіду, необхідний вчителю-предметнику для вирішення освітніх завдань, насамперед, засобами ІК-технологій загального призначення. **Предметно-орієнтована компетентність** передбачає освоєння спеціалізованих технологій і ресурсів, розроблених відповідно вимог до змісту того чи іншого навчального предмета, і формування готовності до їх впровадження в освітню діяльність.

Перелік компетенцій вчителя-предметника в сфері інформаційної компетентності:

1. Наявність загальних уявлень про дидактичні можливості ІКТ.
2. Наявність уявлень про єдиний інформаційний простір ліцею, призначення та функціонування ПК, пристрої введення-виведення інформації, комп'ютерні мережі та можливості їх використання в освітньому процесі.
3. Наявність уявлень про електронні освітні ресурси та тенденції ринку електронних видань в секторі загальної середньої освіти, орієнтованих на предметно-професійну діяльність, цифрові освітні ресурси, виконані в ході реалізації державних цільових програм.
4. Володіння основами методики впровадження цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховний процес.
5. Володіння прийомами організації особистого інформаційного простору, інтерфейсом операційної системи, прийомами виконання файлових операцій, організації інформаційно-освітнього середовища як файлової системи, основними прийомами введення-виведення інформації, включаючи установку і видалення програм та електронних освітніх ресурсів.
6. Володіння прийомами підготовки дидактичних матеріалів та робочих документів відповідно до предметної області засобами офісних технологій (роздаткових матеріалів, презентацій та ін.):
 - a. введенням тексту з клавіатури і прийомами його форматування;
 - b. підготовкою роздаткових матеріалів, що містять графічні елементи, типовими прийомами роботи з інструментами векторної графіки;
 - c. прийомами роботи з табличними даними (складанням списків, інформаційних карт, простими розрахунками);
 - d. прийомами побудови графіків і діаграм;
 - e. методикою створення педагогічно ефективних презентацій (до уроку, виступу на педраді, доповіді тощо);
7. Володіння найпростішими прийомами підготовки графічних ілюстрацій для наочних та дидактичних матеріалів, використовуваних в освітній діяльності на основі растрової графіки:

a. прийомами корекції і оптимізації растрових зображень для подальшого використання в презентаціях і Web-сторінках;

b. прийомами виведення зображень на друк, записи на CD.

8. Володіння базовими сервісами і технологіями Інтернету в контексті їх використання в освітній діяльності:

a. прийомами навігації і пошуку освітньої інформації в WWW, її отримання та збереження з метою подальшого використання в педагогічному процесі;

b. прийомами роботи з електронною поштою і телеконференціями;

c. прийомами роботи з файловими архівами;

d. прийомами роботи з інтернет-пейджерами (ICQ, AOL, тощо) та іншими комунікаційними технологіями.

9. Наявність уявлень про технології та ресурсах дистанційної підтримки освітнього процесу та можливості їх включення в педагогічну діяльність.

10. Володіння технологічними основами створення сайту підтримки навчальної діяльності:

a. наявністю уявлень про призначення, структуру, інструменти навігації і дизайну сайту підтримки навчальної діяльності;

b. наявність уявлень про структуру web-сторінки;

c. володіння найпростішими прийомами сайтобудування, що забезпечують можливість подання освітньої інформації у формі сайту – файлової системи;

d. володіння прийомами публікації сайту підтримки навчальної діяльності в Інтранет і Інтернет.

Навчання за розробленою програмою семінару спрямоване, насамперед, на формування базової інформаційної компетентності вчителів-предметників.

Формування базової інформаційної компетентності педагога не слід ототожнювати з «комп'ютерним всеобучем» як вивченням власне ІКТ загального призначення. Оскільки ключовим моментом її формування є саме досвід освоєння вчителем-предметником ІКТ загального призначення, то його накопичення здійснюється в ході моделювання підготовки дидактичних засобів навчання і проектування функціонально орієнтованих компонентів освітньої діяльності. Реалізація цієї програми, спрямованої на формування і розвиток базової інформаційної компетентності вчителя-предметника, передбачає реалізацію контекстного навчання.

Програма семінару складається з таких основних блоків:

- структурованого переліку компетенцій вчителя-предметника в сфері ІКТ як цільового орієнтира для педагогів та слухачів;

- примірною навчально-тематичного плану;

- навчальних модулів з коментарями щодо їх використання;

- методичних рекомендацій щодо реалізації програми.

Матеріал структурований за модульним принципом. Базові знання, вміння і навички використання засобів ІКТ у професійній діяльності вчителя-предметника слухачі цієї програми набувають при освоєнні, в першу чергу, продуктів компанії Microsoft.

Кожен навчальний модуль – закінчений розділ, що передбачає контроль за його освоєнням. Опис модуля включає в себе цілі і структуру його вивчення, анотацію змісту, перелік знань і умінь, що формуються в ході навчання.

У ході організації процесу підвищення інформаційної компетентності вчителів пропонується використовувати все різноманіття форм і методів навчальної роботи: лекції, семінари, практичні, в тому числі, індивідуальні заняття, ознайомлення з досвідом колег, обговорення та аналіз ситуацій, роботу в малих групах, консультації. Враховуючи специфіку дорослої аудиторії, форма викладу матеріалу передбачає надання можливості слухачам в ході навчання робити логічні висновки, адаптувати зміст до власної практики і апробувати отримані вміння в умовах тренінгів і при виконанні спеціальних вправ.

Тривалість навчання – 72 години аудиторних занять. Відповідно до діючих в освіті норм, в ході організації навчання за цією програмою наряду з аудиторними заняттями передбачаються групові консультації в обсязі 8 годин. Процес навчання вчителів за цією програмою завершується виконанням випускної роботи.

Висновки. Оволодіння змістом програми семінару сприятиме **формуванню позитивної мотивації педагогів** до підвищення інформаційної компетентності. Оволодіння педагогами навичками роботи на ПК надає їм можливість успішно використовувати ці знання для вирішення повсякденних професійних завдань.

Література

1. Гендина Н.И., Колкова Н.И., Скипор И.Л. Информационная культура личности: диагностика, технология формирования: Учебно-методическое пособие. Ч.1. – Кемерово: КемГАКИ, 1999. – 146 с.

2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2004. – № 1–2. – С. 5–60.
3. Грабовський П. П. Інформаційна компетентність учителя середньої школи / П. П. Грабовський // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – №37. – С. 118–123.

Аннотація. В даній статті розглянуті можливості методичного семінару в формуванні інформаційної компетентності педагогів ліцею.

Ключевые слова: інформаційна компетентність, цифрові освітні ресурси (ЦОР).

Summary. The article deals with the benefits of a methodical seminar for the formation of teacher's informational competence in the lyceum of sciences.

Key words: informational competence, digital educational resources.

Надійшла до редколегії 13.10.2011 р.

УДК 371.132

Хомич Л. О.

ПРОФЕСІЙНА ПОЗИЦІЯ ВЧИТЕЛЯ У РОБОТІ З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ УЧНЯМИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі професійної позиції учителя, який працює з педагогічно занедбаними учнями. Автор основний акцент робить на розгляді питання педагогічної культури, як важливої складової професійної позиції особистості.

Ключові слова: позиція, професійна позиція, педагогічна занедбаність.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства обумовлюють формування вчителя, здатного здійснювати професійну педагогічну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, забезпечувати розвиток та самореалізацію особистості [6, 3]. Приєднання України до Європейського освітнього простору ще більше загострює суперечності у нинішній системі професійної педагогічної освіти, а саме:

– невідповідність між творчим характером педагогічної діяльності та проявами формалізму в ставленні до професійних обов'язків з боку вчителя;

– невідповідність між суспільними вимогами до рівня і якості професійної освіти, компетентності і майстерності вчителів та рівнем внутрішньої мотивації до професійного самовдосконалення;

– протиріччя між соціальною роллю, що має виконувати вчитель згідно зі своїм професійним статусом та реальною соціально-професійною діяльністю вчителів тощо. Ці та багато інших протиріч зумовили актуальність дослідження теорії і практики формування професійної позиції вчителя.

Крім того, на основі аналізу сучасної наукової психолого-педагогічної літератури ми з'ясували, що у початковій школі внаслідок впливу численних чинників (біогенних, соціогенних і психогенних) все частіше зустрічаються діти з різними відхиленнями в розвитку і поведінці, так звані педагогічно занедбані учні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми формування професійної позиції учителів займалися Є. Бондаревська, З. Васильєва, В. Кравцов, Н. Кузьміна, М. Михайліченко, В. Мясичев, О. Петровський, К. Платонов, В. Радул, В. Сластьонін, С. Сисоєва.

Водночас питання педагогічної занедбаності є об'єктом вивчення вчених М. Алемаскіна, В. Баженова, А. Белкіна, П. Блонського, Л. Виготського, Л. Зюбіна, І. Козубовської, А. Кочетова, А. Макаренка, Л. Маленкової, Г. Медведева, В. М'ясищева, І. Невського, В. Обухова, Р. Овчарової, В. Сухомлинського та ін.

Формулювання цілей статті та постановка завдань. Метою статті є дослідження професійної позиції вчителя як прояв його професійно-педагогічної культури у роботі з педагогічно занедбаними учнями. Зазначена мета зумовила постановку певних завдань дослідження, а саме: визначення суті та змісту професійної позиції вчителя; дослідження особливостей професійно-педагогічної культури вчителя у роботі з педагогічно занедбаними учнями.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою функцією педагогічної освіти є стимулювання процесу професійного і особистісного самовдосконалення людини. У цьому випадку слід говорити про вибір педагога життєво необхідної позиції, його особисте самовизначення. Уважаємо за необхідним дослідити зміст понять “позиція”, “педагогічна позиція”. У загальнонавчальному значенні термін “позиція” (лат. positio – положення) трактується як точка зору, думка в якому-небудь питанні, відношення до чого-небудь, а також дії, поведінка, обумовлена цим відношенням [2, 158].

У наукових працях термін “позиція” використовується у двох основних значеннях:

1. Як складна, відносно стала система ставлень, установок, мотивів, цінностей людини, якими вона керується у процесі своєї життєдіяльності;

2. Як положення індивідуума у статусно-рольовій внутрішньогруповій структурі [3, 263].